

P KAN (*Carya illinoensis*)

Pikan, Juglandales takımının Juglandaceae familyasında yer alan *Carya* cinsine ba lı *Carya illinoensis* türü olup, sert kabuklu bir meyvedir. Pikanın kökeni Kuzey Amerika olup Mississippi ve Missouri havzasıdır. Yine Mexico körfezi, Kanada ve ABD'nin büyük gölleri arasında kalan geni alanlar da pikanın tabii yayılma bölgeleridir.

Pikanı di er ceviz tür ve çe itlerinden ayıran en önemli özellikler arasında iç randımının yüksekli i, cevizin yeti medi i ılıman iklimlerde di er meyve türlerine göre daha az masrafla yeti tirilebilmesi, kabu unun elle kolayca kırılabilmesi ve meyvesinin daha uzun süreyle saklanabilmesi sayılabilir. Pikan çerez olarak tüketilmesinin yanında pasta, kek, dondurma ve reçel yapımında kullanılmaktadır. Ayrıca ya ı, eczacılık ve kozmetik sanayinde de erlendirilmektedir. Pikanın besin de eri de çok önemli yer tutar. Önemli bir enerji kayna ıdır. Çok ya lı bir meyve olup %70 oranında ya içerir. Bu ya doymamı ya asitlerinden olu tu u için zararlı de ildir.

B TK SEL ÖZELL KLER

A aç Yapısı: Pikanlar tohumdan üretildiklerinde çok yüksek boylu a açlar olu turur, kültür çe itleri daha küçüktür. Dik büyüme özelli i gösterir ancak, bazıları yatay dal verme e ilimindedir. Odunu gevrek bir yapıya sahiptir ve gövdesinde dikey yönde çatlaklar bulunmaktadır.

Kök: Çok güçlü kazık köke sahip olup, topra ın çok derinlerine kadar gider. Etkili kök derinli i 1,5-2 m olup 6-7 m'ye kadar ula abilir.

Yapraklar: Kı n yapra mı döken bir meyve türü olup yaprakları bile ik yaprak yapısındadır. Bir bile ik yaprakta 10-17 yaprakçık bulunur. Her bir yaprak 30-37 cm uzunlu undadır. Yaprakçıklar genellikle kısa saplı ok ucu eklindedir. Yaprak kenarları az ya da çok di lidir. Yaprak rengi; ye ilimsi sarıdan koyu ye ile kadar de i ir.

Meyve: Meyveleri cevizdir. İlk meyveye 4-5 ya ndan itibaren ba lasa da esas verim 20 ya ndan sonradır. Kültür çe itleri genelde a aç ba ma 150-200 kg meyve verir. Meyveler genellikle dal ucunda 3-7'li demetler halinde bulunur. Yuvarlak-oval, uzun-sivri ekilli, etli ve pürüzsüz bir dı kabukla kaplıdır. Kabuk çok ince ve elle kolay kırılabilir yapıdadır. Ceviz üzerinde kahverengi lekeler bulunur. Bu lekelerin az ya da çoklu u çe it

tanımlanmasında önemlidir. 100 g pikan meyvesi 662 maddelerce (P, Zn) zengindir.

Çiçekler: A açlar monoik bir yapıdadır. Erkek ve di i çiçekler aynı a açta ayrı yerdendirler. Di i çiçekler küçük kö eli tomurcuklar halinde, açık ye il renklidir. Erkek çiçekler püskül (kedicik) eklindedir. Pikanlar cevizlerde oldu u gibi rüzgarla tozlanırlar. Bu nedenle bol çiçek tozu verirler. Pikanın di er bir özelli i de erkek ve di i çiçeklerin birbirine göre önce veya sonra olgunla masıdır. Erkek çiçek di i çiçekten önce olgunla ıyorsa Protandry, di i çiçek erkek çiçekten önce olgunla ıyorsa Protogeny denir. Protandry gösteren pikan çe itlerine Tip , Protogeny gösterenlere ise Tip adı verilir. Bahçe tesisinde bu iki tipte karı ık dikim yapmak gerekir.

BAZI P KAN ÇE TLER

1. Western: En çok yeti tirilen çe itlerin ba nda gelir. Bir çok iklime uyum sa lar, oldukça kaliteli meyve verir, erken meyveye yatar. Tip özelli indedir ancak zaman zaman di i çiçekleri olgunla ması aynı zamana denk gelebilir. Olgunla ma zamanı (ekim ortası) orta mevsimdir. Yüksek sıcaklık ve kuraklı a dayanıklıdır. Kara leke hastalı ı ve Zn (çinko) noksanlı ma duyarlıdır.

2. Wichita: Tip gösterir ve Western ile iyi tozlanır. A açları hızlı büyür, verimli ve kaliteli meyve verir. Cevizleri orta iri, iç randımını yüksektir. Erken olgunla ır. Kara leke hastalı ma duyarlıdır.

3. Choctaw: Success x Mahan melezi olup, çok büyük taç yapar. A açları hızlı büyür, meyveleri kalitelidir. Tip özellik gösterir. Kara lekeye duyarlıdır.

4. Mahan: En iri meyveli pikan olmasına ra men orta kalitelidir. çi bo meyve verme e ilimindedir. ç randımını yüksek, kabu u incedir. Tip çe idi olup, kara leke ve bir çok fungal hastalıklara duyarlıdır.

5. Mohawk: Success x Mahan melezidir. Tip özelli i gösterir. Çok geç meyveye yatar, a açları kuvvetli büyür. Kara lekeye dayanımı yüksektir.

6. Shawne: Schley x Barton melezidir. Meyveleri orta iri, erkenci ve yüksek kalitelidir. Nemli, kurak ve Akdeniz ikliminde yeti ir. Protogeny (tip) gösterir.

7. Barton: Protandry (tip) gösterir. Orta sürede meyveye yatar. nce kabuklu, orta kalitelidir. Kara leke ve Yaprak Kıvrıkcıklı ma dayanıklıdır.

8. Cherokee: Protandry gösterir. Erken meyveye yatar, yüksek verimlidir. Meyve kalitesi yüksek, meyve irili i orta, meyve kabu u incedir. En önemli sıkıntısı Kara leke hastalı ma hassas olmasıdır.

EKOLOJ K STEKLER

İklim ste i: Pikan yeti tiricili ini sınırlayan en önemli faktör; ilkbahar geç donları ile sonbahar erken donları arasında kalan ve vejetasyon süresi olarak isimlendirilen dönemin uzunlu udur. Bu sürenin en az 210 gün olması istenir.

Pikanda büyüme ortalama 5 °C'de ba lar, 40 °C'de durur. Sıcaklık açısından geni bir büyüme periyodu vardır. Ancak pikanın yeti tirilece i bölgede gece-gündüz sıcaklık farkı çok olmamalıdır. En uygun büyüme sıcaklı ı ortalama gündüz 32 °C, gece 21 °C olmalıdır. Yaz ayları ortalamasının 27 °C olması arzu edilir. Bu isteklerin yanında pikan vejetasyon süresi içinde 10 °C'nin üzerindeki sıcaklık toplamının 5000 saatten az olmamasını ister. Pikan dinlenme durumunda kı n -18 °C'ye kadar dayanır. Vejetasyon döneminde don olursa -2 °C'de ölür. So uklama iste i genel olarak 400-750 saattir.

Güvenli bir yeti tiricilik için sıcaklı ın minimum -6 °C'yi geçmemesi istenir. En so uk aylar ortalamasının (Aralık, Ocak, ubat) 10 °C olması idealdir.

Toprak ste i: Hafif a ır bünyeli topraklar için en uygun meyvelerden biridir. Ancak tuzlulu a hassastır. Kökler 7-10 m derine gidebildi i için en az 2 m'lik geçirimsiz katman olmalıdır. Drenajı iyi, su tutma kapasitesi ve organik madde içeri i yüksek olmalıdır.

P KANIN ÇO ALTILMASI

Pikan çelikle üretmeye elveri li de ildir. Üretim

materyali olarak genelde tohum kullanılır. Tohumlar tam olgunla ma döneminde toplanmalıdır. Toplandıktan sonra hem tohumda bulunan büyüme engelleyici maddelerin kaybolması ve hem de tohum kabu unun yumu ayıp daha kolay açılması için katlama yapılması gerekir. Katlama ekim zamanına kadar sürer.

Tohumlar ekimden 72 saat önce suda ıslatılmalıdır. Böylece çimlenme ba arısı yükselir. Pikan tohumunun çimlenme süresinin uzun olmasından dolayı tohumlar tavalara 20-30 cm aralıklarla ve 8-10 cm derinli e dikilirler. Çimlenme 30-60 gün kadar sürer. Tohum yata mın süzek ve havalanması yeterli olmalıdır. Çıkan çö ürler tohum tavalarında 2 yıl bekletilir. Bunun nedeni pikanların genç dönemde kök sisteminin zayıf olması hem de baskın kazık kök nedeniyle saçak kök olu turamamasıdır.

Pikanlar yaklaşık 1,5-2 cm kalınlı a gelince a ılanırlar. A ılamada göz ve kalem a ıları kullanılır. A ılamada ba arı için yeterli kambiyum aktivitesine ula ılımı olması gerekir. Göz a ısı olarak Boru veYama, kalem a ısı olarak Yarma a ı en ba arılı sonuç vermi a ılardır.

BAHÇE TES S

Kı ları ılık-serin, yazları uzun ve sıcak olan yerlerde yeti tiricilik yapılmalı, rüzgarlı bölgelerden kaçınılmalı ya da önlem alınmalıdır. Toprakta tuzluluk sorunu olmamalıdır.

Ayrıca en önemli hususlardan biri de çe it seçimidir. Tip ve Tip 'nin karı ımı olacak ekilde ve her tipten birden fazla çe it olacak ekilde dikim yapılmalı, 2 sıraya 1 tozlayıcı çe it dikilmelidir.

Dikim dinlenme döneminde olmalıdır. Dikim aralıkları 18x18 m, 20x20 m olacak ekilde yapılmalıdır. Ancak ilk ba ta sık dikim (6x6 m) yapılabilir. Daha sonra seyreltme yapılır. leride seyreltme a amalarının dü ünülmesi yani çiçek biyolojisinin hesaba katılması gerekir. Aksi halde seyreltme sonrası bahçede tek çe it kalabilir. Bu da verimsizli e neden olur.

YILLIK BAKIM LER

Budama: Pikan fazla oranda budama gerektirmeyen bir meyve türü olup, ilk fidanlar dikimde istenilen taç sistemini olu turmak için sa lıklı 5-12 göz üzerinden budanırlar. Doruk dallı taç ekli verilir. 1 doruk dal, 3-4 yan dal. Çiçek tomurcukları dal uçlarında oldu undan dal

uçları kesilmemelidir. Aynı zamanda lider dal ile yan dallar da kesilmez.

Sulama: Damla ve alttan ya murlama sistemleri kullanılır. Özellikle ilkbahar geli me döneminde ve cevizlerin büyüme, iç doldurma ve kabuk çatlama dönemlerinde sulama oldukça önemlidir.

Gübreleme: Gübreleme mutlaka yaprak-toprak analiz sonuçlarına göre yapılmalıdır.

Hasat: Hasat zamanını belirleyen en belirgin özellik, ye il kabu unun (yaklaşık kabu un 1/3'ünün) çatlamasıdır. Hasat, dallarda silkeleme eklinde veya mekanik olarak yapılabilir. Hasat edilen cevizlerin ye il kabukları hemen temizlenir ve havalı bir yerde örtüler üzerine serilerek kurutulur.

HASTALIK VE ZARARLILARI

En çok görülen hastalık Kara leke, zararlılar ise Ceviz ç Kurdu ve Afitlerdir.

Adres : P.K. 27 Erdemli-Mersin
Web : <http://arastirma.tarim.gov.tr/alata>
E-Posta : alata@gthb.gov.tr
Santral : 0 324 518 00 52
Belgegeçer : 0 324 518 00 80

T.C.

GIDA, TARIM ve HAYVANCILIK BAKANLI I
Tarımsal Ara tırmalar ve Politikalar Genel Müdürlü ü
Alata Bahçe Kültürleri Ara tırma Enstitüsü
Erdemli-Mersin

P KAN YET T R C L

Onur UYSAL
Ziraat Mühendisi

Erdemli-2015